

Jørgen Fink: *DA i Danmark 1956-1996*. (DA Forlag, 1996). 272 s., 500 kr.

Mens en hær af forskere har været mobiliseret med henblik på at undersøge lønmodtagernes organisationer, er det – for at blive i metaforen – kun specialtrænede delinger, ja ofte blot enkeltpersoner, der har været sendt i felten og har koncentreret sig om studiet af arbejdsgivernes organisationer.

Med sjældne mellemrum har der været udsendt monografier om arbejdsgiverne i Danmark, og kun i et vist omfang har de været søgt integreret i bredere undersøgelser af arbejderbevægelsen og arbejdsmarkedet. Det er imidlertid kendetegnende, at initiativet til mere specifikt at undersøge arbejdsgiverne som gruppe er kommet fra organisationerne selv i forbindelse med større jubilæer. Nærværende bog er da heller ingen undtagelse fra denne regel. Det er imidlertid noget nyt, at ikke nogle af foreningens egne folk, men derimod en forsker udefra er blevet betroet opgaven. I forhold til mere traditionelle forskningsopgaver sætter jubilæumsskrifter visse rammer for fremstillingen og leder i mindre grad arbejdet i teoretiske retninger. Ambitionen har da heller ikke været at forklare mere almene træk i arbejdsgiverorganisationers adfærd. Dette har vi stadigvæk til gode. Formålet har derimod mere beskedent været at tegne udviklingstendenserne i foreningen.

Denne opgave er interessant, da Dansk Arbejdsgiverforening, hvis medlemmer dækker industri, handel og håndværk, har været en af de mest indflydelsesrige interesseorganisationer i Danmark i dette århundrede. Dette har sat sine tydelige spor ikke blot på arbejdsmarkedet, idet DA tillige har evnet at præge samfundsudviklingen i bredere forstand, og bogen bliver på denne måde ikke blot en beretning om foreningen i sig selv, men i lige så høj grad et samtidshistorisk bidrag.

Eftersom foregående fremstillinger har dækket den tidlige periode af Dansk Arbejdsgiverforenings liv siden starten i 1896, er bogen helliget de sidste 40 år. Disse år er videre opdelt i faserne 1956-1973, 1973-1987 og 1987-1996, hvor gennemgående temaer er: forholdet til arbejdskraften, det politiske system, medlemmerne og andre organisationer, og sidst men ikke mindst belyses de interne organisationsforhold. Af disse punkter er det især forholdet til lønmodtagerne og deres organisationer, og her i særdeleshed DSF/LO som den faglige modpart, der behandles.

Ved periodiseringen er taget hensyn til flere forhold. Krise og arbejdsløshed samt det lille politiske systemskifte – i form af det eksisterende partisystems opbrud – og EF-medlemskabet er væsentlige faktorer for at vælge 1973 som afslutningen på den første fase, mens argumenterne for at vælge 1987 som det andet brudår først og fremmest skal søges i interne tildragelser. I dette år tages således de første skridt til at reorganisere foreningen, hvilket dog først for alvor effektueres op gennem 1990'erne.

Det kan ikke overraske, at overenskomsterne og forholdet til lønmodtagerne tillægges betydelig vægt, og vi får derved præsenteret de mange overenskomstforløb og forhandlingssituationer ganske detaljeret, hvor aftaler og lovgivning er vævet tæt sammen. Spørgsmålet om forhandlingernes grad af centralisering, de økonomiske konjunkturers indvirkning, og sidst, men ikke mindst det politiske spil på Christiansborg, der især bliver relevant, når overenskomsterne er blevet ophøjet til lov, gennemgås indgående. Det må imidlertid indrømmes, at hvad der ofte er blevet oplevet som ganske dramatisk i samtiden, til tider bliver ganske langtrukket, når det bliver gengivet i mange detaljer på tryk. Dog lykkes det at fastholde nogle mere generelle udviklings-

træk i de sammenfattende afsnit. Et væsentligt forhold er udvidelsen af DA's aktivitetsområder, der i et vist omfang også er blevet integreret i overenskomsterne og er blevet forhandlingsstof. Det gælder f.eks. arbejdsmiljø-, social- og uddannelsespolitiske spørgsmål, og derudover har man også gjort en stor indsats for at profilere sig på andre felter, herunder navnlig inden for den økonomiske politik.

Så småt begynder dette billede af DA som en magtfuld organisation at ændre sig fra begyndelsen af 1990'erne. Kræfterne samles nu ikke længere centralt i Arbejdsgiverforeningen, men koncentrerer sig i stigende grad i kombinerede og slagkraftige arbejdsgiver- og erhvervsorganisationer inden for de enkelte erhverv, hvorved antallet af tilknyttede medlemsforeninger samtidig reduceres drastisk. Dette sker i særdeleshed inden for industrien, der som den største og mest indflydelsesrige gruppering inden for DA presser på for at fravriste organisationen dens ledende rolle i overenskomstsyste-met samt mere generelt som samfundspolitisk aktør. Det betyder også, at varetagelsen af fællesinteresser på tværs af de forskellige erhverv nu nedtones til fordel for fællesinteresser inden for de enkelte erhverv, således at der skabes en anden kompromisstruktur inden for DA, hvor der nu fordres en la-

vere grad af enighed blandt arbejdsgiverne.

Før det kommer så vidt, skal man igennem talrige interne undersøgelser, forhandlinger og styrkeprøver, der viser, at de institutionelle særinteresser i at fastholde organisationens status ikke er stærke nok og bliver overtrumpet af medlemmernes behov for forandringer.

I dag – netop ved 100-års jubilæet – fremstår DA derfor som en ganske anden organisation, end vi har lært den at kende igennem de foregående årtier. Forfatteren mener her, at vi med hensyn til organisationens aktivitetsniveau og status stort set er tilbage ved udgangspositionen i 1956, men det forekommer at være en lige vel optimistisk vurdering, og spørgsmålet er, om vi ikke bør opfatte de senere års reformer som et forsøg på at skabe en ny model for arbejdsgivernes organisering. På den anden side må medgives, at der ikke er tale om en irreversibel proces, idet det ikke kan udelukkes, at arbejdsgiverne under pres fra lønmodtagerne nødsages til atter at samle kræfterne, sådan at DA vinder det tabte terræn tilbage og igen opnår fordums styrke. Dette punkt kan vi så vende tilbage til om endnu 25 år, hvis der tages initiativ til et udgive et af de sjældne jubilæumsskrifter om danske arbejdsgivere.

Karsten Ronit

KULTURHISTORIE

Axel Bolvig: *Reformationens rindalister. Om kunst og arkitektur i 1500-tallets Danmark*. (Gyldendal, 1996). 208 s., 260 kr.

Efter bøgerne om den romanske og den gotiske kunst kommer Bolvig nu med en bog om reformationstidens kunst og (!) arkitektur. Jeg har andetsteds an-

meldt de forrige bøger, hvor jeg så har gjort mine skyldige ophævelser over Bolvigs stil og jargon og hans fjantede sammenligninger med moderne forhold. I den henseende er alt uændret i nærværende bog. Det er der nok ikke noget at stille op med – men forfatteren »skyder sig selv i foden« ved både at ville være seriøs og så formidle i et